

Гордън Диксън
Трудна задача

Кари Гармън беше надарен млад мъж. Бе достатъчно интелигентен за да извоюва поста адвокат на Долинското общество, което на Венера не беше лесно за постигане. Своя пост бе имал прозорливостта да затвърди с женитбата си в семейството на водещ износител на лекарства. Но въпреки това, от научна гледна точка, бе лаик, а на лаиците с тяхното невежество не трябва никога да се позволява да имат работа с фино техническо оборудване, защото резултатът може да бъде катастрофален.

Съпругата му беше жена с висок дух и с труден характер, но бе достатъчно глупава да го обича. Тъй като той изобщо не я обичаше, беше и просто и практично да изчезва от къщи за няколко дни, докато нейният очевиден страх да не го загуби за добро я довеждаше до подходящо унижение. Всеки път, когато изчезваше, той избираше някое ново скришно място, където тя да не може да го открие. Това му бе станало хоби. Следователно той бе с повдигнато настроение през сивия зимен следобед, когато посети непоканен метеорологичната станция на Бурке високо в Самотните Планини – една назъбена сурова верига по пустото крайбрежие на Венерианското Северно море. По пътя за купола бе изпреварил с няколко минути една снежна вихрушка. И сега прибрал на безопасно място своя двуместен флаер и с храна от най-добрите запаси на своя домакин в стомаха си, той се наслаждаваше на комфортното си положение и се вслушваше в шума от движещите се с огромна скорост ледени ветрове, които шибяха безпомощно облия покрив над главата му.

– Още десет минути и щеше да ми бъде трудно да завърша пътуването – каза той на Бурке.

– Трудно! – изсумтя едрият русокос Бурке, който се отнасяше с леко презрение към цялото човечество с изключение на метеоролозите. – Вие там, в Долината, сте твърде привикнали към своята Градина на Рая, която имате долу. Още десет минути и щеше да бъдеш захвърлен върху някой от околните върхове, за да чакаш спасителната група да събере костите ти през пролетта.

Кари се засмя недоверчиво.

– Опитай, ако не вярваш – каза Бурке. – Но не се сърди на мен, ако не се вслушаш в здравия разум. Тръгвай веднага, ако искаш.

– Не и аз. – Белите зъби на Кари проблеснаха на мургавото му лице. – Зная кога ми е добре. А това не е начин да третираш своя гост, изхвърляйки го навън в бурята, когато току-що е пристигнал.

– Някакъв гост – измърмори Бурке. – Поздравявам те с дипломирането, нямам никаква вест от теб в продължение на шест години и после изведнъж ми чукаш на вратата.

– Дойдох по вътрешен импулс – отвърна Кари. – Това е закон в моя живот. Придава блясък на съществуването ми.

– И ще те вкара рано в гроба – добави Бурке.

– Ако импулсът е погрешен – каза Кари. – Например, ако те кара да скачаш от канари или да играеш на руска рулетка, значи си твърде глупав, за да живееш.

– Кари – каза сериозно Бурке, – ти си повърхностен.

– А ти си скучен – ухили се Кари. – Предлагам да престанеш да ме обиждаш и да ми кажеш нещо за себе си. Как върви твоят отшелнически живот? Какво правиш?

– Какво правя ли? – попита Бурке. – Работя.

– Но какво точно? – попита Кари, намествайки се по-удобно на стола. – Балони ли пускаш? Звездите ли наблюдаваш? Или какво?

Бурке поклати глава и търпеливо се усмихна.

– Защо искаш да знаеш? – попита го той. – Това просто ще ти влезе в едното ухо и ще излезе от другото.

– О, нещо може и да остане – отвърна Кари. – Давай, все пак!

– Е, ако настояваш да говоря, за да те забавлявам – отвърна той, – не правя нищо толкова интересно. Просто седя на едно бюро и подготвям данните за времето за предаване към Центъра долу в Главния Град.

– Аха! – каза Кари, поклащайки укорно показалец към него. – Сега те разбрах. Но ти си единственият тук, ако не правиш наблюдения, тогава кой ги прави?

– Малоумник такъв! – извика Бурке. – Разбира се, че машините. Тези станции имат Мозък, за да го вършат.

– Още по-лошо – отвърна Кари. – Седиш си тук удобно и на топло, а някакъв беден малък мозък припка навън из снега и върши цялата работа вместо теб.

– О, млъкни! – каза Бурке. – Фактически ти си по-близо до истината, отколкото мислиш и няма да ти навреди да научиш някои неща за механическите чудеса, които ти позволяват да водиш щастлив живот на невежа. В последно време са извършени някои чудесни неща за екипирането на тези станции.

Кари подигравателно се усмихна.

– Мозъкът, който имаме вече тук – продължи оживено Бурке, – е последната дума при този вид инсталация. В действителност е инсталиран неотдавна. Само допреди няколко месеца ние трябваше да работим просто с колектор и компютър. Тоест, той събира данните за времето из тази станция и ти ги представя. После ти трябва да ги подготвиш за

калкулатора, който ги поема за малко и после ти връща резултатите. Тези резултати ги подготвяш отново за предаване в Центъра.

– Сигурен съм, че е било уморително – каза Кари и се пресегна за питието, поставено удобно на края на масата до стола му.

Бурке не му обърна внимание, завладян от своята собствена оценка на индустриалното развитие, за което говореше.

– Това те държи зает, защото данните идват непрекъснато. Станция като тази е централно място за механизмите за наблюдение, разположени в отделни точки на територия с площ повече от петстотин квадратни мили и бидейки само човешко същество имаш време само да обереш каймака от съобщенията и да подадеш повърхностна картина за анализ от калкулатора. Освен това има включени определени отговорности относно грижата за станцията и за себе си. Сега обаче – Бурке се наведе решително напред и мушна с дебелия си показалец въздуха в посока на своя посетител – ние получихме нова инсталация, която взема данните директно от механизмите за наблюдение, превръща ги в подходяща форма за обработка от калкулатора до получаването на крайните резултати. Всичко, което аз все още трябва да правя е да подготвям пълна картина от тези резултати и да ги предавам нататък. В добавка тя командва съоръженията за отопление и осветление и прави автоматични проверки по поддръжката на станцията. Извършва ремонти и корекции по усна команда и има цяла отделна секция за обмисляне на теоретически проблеми.

– Един вид малък метален бог – каза злобно Кари. Той бе свикнал на внимание и подсъзнателно бе отегчен от факта, че Бурке изглежда бе повече във възторг от своята машина, отколкото от забавния гост, който бе дошъл по вътрешен импулс да разнообрази скучния отшелнически живот на метеоролога.

Бурке го погледна невъзмутимо и се усмихна.

– Не – отвърна той. – *Голям* метален бог, Кари.

* * *

Адвокатът леко се вдърви на стола си. Подобно на много хора, които обичаха да подхвърлят зловни шегички на други, той бе твърде чувствителен, когато му връщаха със същото.

– Предполагам, че вижда всичко, знае всички и казва всичко – рече язвително Кари. – Никога не греши. Безпогрешен.

– Може да се каже – отвърна Бурке все още усмихнат. Изпитваше голямо удоволствие да кара другия да се защитава. Но Кари, вещь в

словесните битки, се изплъзваше като змиорка.

– Само тези качества обаче не са съвсем достатъчни, за да обожествяваш своята джунджурия. Липсва ѝ едно много важно свойство – неизвзимост. Боговете никога не се провалят.

– Този също.

– Хайде, Бурке – подразни го Кари, – ти не трябва да се подвеждаш от своя ентузиазъм. Някоя машина не е съвършена. Няколко проводника накъсо, изгоряла електронна лампа и какво става с твоя хубавец? Бум! Поврежда се.

– В него няма никакви проводници – отвърна Бурке. – Използва лъчеви връзки. Колкото до изгорелите електронни лампи, те дори не се считат за проблем. Машината просто превключване към сектор, който в момента не се използва, а автоматичните ремонти се извършват от самия Мозък. За твоє сведение, Кари, в този модел никой сектор не извършва само една специфична работа. Всеки от тях – а те са с 50% повече (двадесет на брой) от необходимите за тази станция – може да извършва всяка работа от управление на отоплението до опериране с калкулатора. При появата на повреда, която е твърде голяма, за да се справи с нея един сектор, той включва един по един от неизползваните в момента сектори, докато се справи с положението.

– Ами, ако се появи нещо, изискващо повече от наличните свободни сектори? Няма ли да се претовари и изгори?

– Отговорът е не, Кари. Няма – отвърна Бурке. – Например, ако тази станция внезапно подскочи във въздуха и полети без видима причина, секторът който първи усети положението ще продължава да търси помощ, докато всички останали сектори не се включат в обмислянето ѝ докато изтласка всички други функции, които машината извършва. Но дори тогава тя няма да се претовари и изгори. Секторите просто ще продължат да мислят върху проблема, докато не разработят теория, която да обясни защо летим във въздуха и какво да направим за завръщането си на обичайното място и към обичайната работа.

Кари се изправи и щракна с пръсти.

– Тогава това е просто – каза той. – Само ще отида и ще кажа в разговорното устройство на своята машина, че летим във въздуха.

Бурке избухна в смях.

– Кари, ти си глупак! – каза той. – Мислиш ли, че конструкторите на машината не са предвидили възможността от устна грешка? Ако кажеш, че станцията лети във въздуха, машината незабавно ще провери това, правейки свои собствени наблюдения и вежливо ще отговори

„Съжалявам, вашето твърдение е неправилно“ и ще забрави цялата работа.

Кари слабо се зачерви, но запази усмивката си.

– Но има секция за теории – промърмори той.

– Да – каза Бурке, забавлявайки се – и ти можеш да я използваш като отидеш при нея и кажеш „обмисли фалшивото твърдение или данни, че станцията лети във въздуха“ и машината веднага ще заработи върху него. – Метеорологът направи пауза и после продължи триумфално. – Но тя ще обмисли твърдението само със секторите, които в момента не работят и ще ги отстъпва всеки път, когато бъдат изисквани от някоя секция използваща реални данни.

Той завърши, гледайки насмешливо Кари. Но Кари не каза нищо, само отвърна на погледа му като невестулка на куче, което я е притиснало към една от стените на курника.

– Откажи се Кари – каза накрая той. – Няма полза. Никой не може да попречи на моя Мозък да си изпълнява правилно служебните задължения.

Тъмните очи на Кари проблясваха зад полузатворените му клепачи. Мълча в продължение на една дълга секунда и после тихо каза:

– Аз мога да направя това.

– Да направиш кое? – попита Бурке.

– Мога да измамя твоята машина – отвърна Кари.

– О, не взимай нещата така на сериозно, Кари! – избоботи Бурке. – Какво от това, ако не можеш да затрудниш машината. И никой друг не може.

– Казах, че мога – повтори Кари.

– Казвам ти веднъж завинаги, че това е невъзможно – отвърна Бурке. – Престани да търсиш кусури на нещо безпогрешно и дай да говорим за нещо друго.

– Обзалагам се с теб на пет хиляди кредитки, че ако ме оставиш насаме с твоята машина само за една минута ще мога напълно да я извадя от строя.

– Ще престанеш ли? – избухна Бурке. – Не ти ща парите, макар че пет хиляди се равнява на годишната ми заплата. Бедата при тебе, Кари, е че не понасяш да губиш. Сега престани!

– Залагай или млъкни – каза Кари.

– Слушай какво – каза Бурке, в чийто плътен глас започна да се чувства раздразнение. – Може би сбърках като те предизвиках с машината. Но трябва да се откажеш от мисълта, че можеш да ме принудиш да

призная, че си прав. Нямах никаква представа за технологията, която стои зад машината и колко сигурен съм аз, че не можеш да попречиш на работата ѝ. Мислиш, че в съзнанието ми има малък елемент на съмнение и че можеш да ме подведеш като ми предлагаш астрономически облог. Аз съм пълни сто процента сигурен в правотата си и не искам облога, защото той ще бъде чист грабеж. А освен това, като загубиш, ще ме намразиш до края на живота си.

– Облогът стои – каза Кари.

– Добре! – изрева Бурке и скочи на крака. – Обзалагаме се, щом толкова настояваш.

Кари се усмихна и стана, следвайки го навън от приятната просторна стая, в което топли лампи пропъждаха сивия полумрак на отрупаното със сняг небе отвъд прозорците. Те вървяха кратко по къс коридор с метални стени и спряха пред помещение, чиято стена към коридора и вратата в нея бяха изцяло от стъкло.

– Там е машината – каза Бурке като посочи през прозрачната стена и се обърна назад към Кари. – Ако искаш да общуваш устно с нея, говори в онази решетка там. Калкулаторът е вдясно от теб, а онази вътрешна врата води към помещението, където са инсталирани съоръженията за осветление и отопление. Но ако възнамеряваш да осъществяваш физически саботаж, по-добре се откажи. Системите за осветление и отопление нямат дори аварийно управление. Те се управляват от малък атомен реактор, който може да бъде манипулиран само от машината. А през защитата не можеш да проникнеш и за седмица. Ако се опиташ да проникнеш до машината от тук, през това табло, в което е монтирана решетката – то е изработено от стоманени листа с дебелина два инча, а краищата им за заварени под налягане.

– Уверявам те – каза Кари, – че нямам намерение да повреждам нищо.

– Добре – каза Бурке и отстъпи от вратата. – Давай. Мога ли да чакам тук или не трябва да те гледам?

– О, разбира се, че можеш. Гледай – каза Кари. – Нямам нищо за криене. – Той се обърна подигравателно към Бурке и вдигна ръце. – Виждаш ли? В десния ми ръкав няма нищо, нито в левия.

– Продължавай – прекъсна го грубо Бурке. – Свършвай е тази работа. Искам да се върна към питието си.

– Веднага – каза Кари и влезе при машината.

През прозрачната стена Бурке го видя да се приближава към таблото редом с решетката на микрофона и да спира на около два фута пред

нея. След като пристигна на мястото, той остана напълно неподвижен и с гръб към Бурке. В продължение на част от минута той напрягаше очите си, за да открие какво се крие под маската на тази очевидна неподвижност на Кари. После му хрумна една идея и се засмя.

– Ами – каза Бурке на себе си – той продължава да блъфира до последната минута, надявайки се, че ще се разтревожа и ще побързам вътре да го спра.

Той се отпусна, запали цигара и погледна часовника си. Оставаша някакви четиридесет и пет секунди. След по-малко от минута Кари щеше да излезе, и най-после да признае поражението си, ако не развиеше някакъв фантастичен аргумент, че поражението е било всъщност победа. Бурке се намръщи. Начинът по който Кари винаги отказваше да признае превъзходството на някой или нещо над него бе патологичен. А ако не намереше начин да го утеши, той щеше да стане неприятен компаньон през останалите дни, докато траеше бурята. Щеше да бъде буквално убийство, ако го принудеше да си замине при тези бурни скорости на ветровете и температура, която в момента трябва да беше минус шестдесет градуса. В същото време, не беше по нрава на метеоролога да се унижава заради приятелството...

Вибрациите на генератора, които се чувстваха слабо през пода, внезапно престанаха. Въртящите се лопатки, закрепени към вентилаторната решетка над главата му спряха своя колоритен танц и се отпуснаха безжизнени надолу със спирането на поддържащата ги въздушната струя. Светлините отслабнаха и угаснаха, оставяйки коридора и помещението да бъдат осветявани само от призрачната сива светлина, която проникваше отвън през дебелите прозорци в двата му края. Цигарата падна неугасена от пръстите на Бурке. С две бързи крачки той бе при вратата и влезе вътре.

– Какво направи? – сонна се той на Кари.

Последният го погледна подигравателно, отиде до най-близката стена на помещението и се облегна небрежно на нея.

– Твоя работа е да откриеш – отвърна той с очевидно задоволство.

– Не бъди неразумен... – започна метеорологът, после постъпвайки като човек, който няма никакво време за губене, се обърна към таблото и съсредоточи вниманието си на уредите върху него.

Реакторът беше загасен. Вентилационната система бе изключена, а електрическата система не работеше. Ток имаше само в акумулаторните клетки на самата машина, защото експлоатационната лампичка на панела продължаваше да свети червено. Големите външни врати, достатъчно

широки, за да позволят влизане и излизане на двуместния флаер, бяха затворени и щяха да останат така, защото изискваха енергия за отварянето или затварянето си. Видеоето, радиото и електрическата пишеща машина бяха еднакво мълчаливи и безжизнени, поради липсата на енергия.

Но машината продължаваше да работи. Бурке пристъпи към решетката и натисна два пъти червеният аварийен бутон под нея.

– Внимание – каза той. – Реакторът е загасен и до всички части от инсталацията, освен в теб, липсва захранване. Защо?

Не последва никакъв отговор, макар че червената лампичка на таблото продължаваше усърдно да свети.

– Малък твърдоглав пакостник, нали? – обади се Кари.

Бурке не му обърна внимание и отново натисна бутоната.

– Отговаряй! – заповяда той. – Отговаряй веднага! Каква е пречката? Защо реакторът не работи?

Нямаше никакъв отговор.

Той се обърна към калкулатора и натисна няколко бутоната. Захранвана от съхранената в машината енергия, перфорираната лента се издигна като крехка бяла дъга и изчезна през отвора в таблото. Бурке зачака.

Нямаше никакъв отговор.

Той стоя един дълъг момент и се взира в калкулатора, сякаш не можеше да повярва, че дори в тази последна негова надежда машината го бе провалила. После бавно се обърна към Кари.

– Какво направи? – повтори унило Бурке.

– Признаваш ли, че не беше прав? – попита Кари.

– Да – отвърна Бурке.

– А печеля ли баса? – настоя тържествуващо Кари.

– Да.

– Сега ще ти обясня – каза адвокатът. Той постави цигарата между устните си и смукна от нея. После изпусна дълга струйка дим, която се издигна на талози и увисна в неподвижния въздух. – Тази твоя джунджурия може да е добра в метеорологията, но не е много добра в логиката. Получава се шоково положение, когато вземеш предвид близката връзка между математиката и логиката.

– Какво направи? – попита отново Бурке.

– Ще ти обясня – отвърна Кари – Както казах, това е шоково положение. Тази твоя непогрешима машина, която предполагам струва няколко милиона кредитки, се мъчи да реши един парадокс.

– Парадокс! – почти изхълца Бурке.

– Един много безобиден парадокс – продължи Кари, – който, в случай че не знаеш, е от „Пиратите на Пензанс“ на Джилбърт и Съливан. Хрумна ми, докато ти се хвалеше, че ако твоя малък приятел тук не може да бъде повреден, той може да бъде спрял като му се зададе твърде голям проблем, за да могат да се справят с него клетките на механичния му мозък. Спомних си едно малко нещо от моите предварителни правни курсове по логика, наречено „Парадокс на Епименид“. Не си спомням каква беше оригиналната му фразеология, но например, ако ти кажа „всички адвокати са лъжци“, как можеш да разбереш дали твърдението е вярно или невярно, тъй като аз съм адвокат. Ако е вярно, лъжа ли, като казвам, че всички адвокати са лъжци? Но, от друга страна, ако лъжа, тогава всички адвокати не са лъжци и твърдението е невярно. Ако твърдението е невярно, то е вярно и обратно, така че до какъв извод стигааш?

Кари избухна в гръмогласен смях.

– Да можеше да си видиш лицето, Бурке – извика той. – През живо-та си не съм виждал никое лице така учудено. Както и да е, само поизмених тази фраза и я подадох в машината. Докато чакаше учтиво отвън, аз се приближих до нея и ѝ казах: „Ти трябва да отхвърлиш твърдението което отправям към теб, защото всички твърдения са неверни“. – Кари направи пауза и погледна метеоролога. – Разбираш ли, Бурке? Тя е приела това мое твърдение и е решила да го отхвърли, но не би могла, ако признае, че е вярно, а как може да е вярно, когато в него се казва, че всички твърдения, които направих са неверни. Ти разбираш. По лицето ти познавам. О, само да можеше да се видиш отнякъде. Гордостта на метеорологичната служба погубена от един парадокс!

Кари отново се засмя. Смяхът му трая цяла минута. Но всеки път, когато се успокояваше и погледнеше смаяното изражение на лицето на Бурке, отново не можеше да се сдържи. Метеорологът нито помръдваше, нито говореше, а само гледаше втренчено своя гост, сякаш той бе призрак.

Накрая, уморен от веселието, Кари започна да изтрезнява. Той се облегна на стената, пое дълбоко въздух и се изправи. Тръпки го полазиха, когато обърна яката на своята туника.

– Е, сега, когато вече знаеш трика, можеш да върнеш отново твоята любимка към обичайните ѝ задължения.

Но Бурке не направи никакво движение към таблото. Погледът му бе съсредоточен и пронизваше Кари както преди.

– Хайде, Бурке. Събери смелост. После ще се възстановяваш от шока. Ако те безпокои баса, забрави го. Нямам намерение да ти взимам

последното пени. А ако те безпокои провала на машината, не го взимай така присърце. Тя се държа по-добре, отколкото очаквах. Мислех, че просто ще изгори някой предпазител и тя ще спре да работи, но виждам, че все още се труди, включила всички възможни сектори. Мисля, че работата ѝ отива към развиване на една теория за видовете. *Това* ще ѝ даде решението. Вероятно след около година.

Бурке продължаваше да не помръдва.

– Какво има? – попита Кари раздражен.

– Ти... – каза той. Думата се откъсна от гърлото му като дрезгаво хъркане на умиращ.

– Какво...

– Ти, глупако! – изпъшка Бурке, намерил своя глас. – Глупав идиот! Малоумник!

– Аз ли? – извика Кари, а гласът му се извиси като женски писък – Аз бях прав.

– Ти беше прав – отвърна Бурке. – Твърде прав. Как се очаква от мен да откъсна машината от този проблем и да я върна към управлението на реактора за топлина и светлина, когато всичките ѝ вериги са заети с решаването на твоя парадокс? Какво мога да направя, когато Мозъкът е глух, ням и спял?

Двамата мъже се спогледаха в смълчаното помещение. Топлия въздух, издишван от тях, правеше ледени цветя в неподвижния въздух, а заглушавания от дебелите стени на станцията рев на бурята изглеждаше по-силен в тишината и носеше нотка на див триумф.

Температурата в станцията падаше много бързо...

КРАЙ

© 1951 Гордън Диксън
© 1999 Григор Попхристов, превод от английски

Gordon Dickson
The Monkey Wrench, 1951

Сканиране, разпознаване и редакция: moosehead, 2009

Издание:

Златните буболечки, SF Трилър 31
ИГ „Неохрон“ и ИК „Орфия“, 1999

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11201>]